

Podpora bezpečí, rovnosti a inkluze všech LGBTQIA+¹ osob ve veřejném vzdělávání:

Brožura příkladů dobré praxe pro vyučující, vedení škol, tvůrce a tvůrkyně politik a komunitní pracovníky a pracovnice.

2023-2024

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

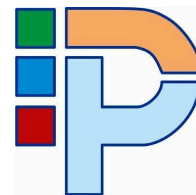
¹ Zkratka LGBTQIA+ označuje lesby, gaye, bisexuální osoby, transgender osoby, osoby, které se identifikují jako queer nebo osoby hledající svou sexuální či genderovou identitu, intersex osoby a asexuální osoby. Symbol + označuje osoby s identitami, které nejsou explicitně zahrnuty ve zkratce LGBTQIA. V celém textu používáme zkratku LGBTQIA+, přestože původní popisy opatření zahrnutých v tomto dokumentu mohou používat jiné formy této zkratky (např. LGBT+, LGBTQ atd.). Naším cílem je zajistit širší zastoupení a inkluzi všech osob bez ohledu na jejich sexuální nebo genderovou identitu.

idrisi
CULTURA E SVILUPPO

Jsem pro
rovnost

Nora

Tato brožura je výstupem projektu „Streets Aligned – Supporting educators towards a LGBTIQ+ Inclusive Education” (2021-1-IT02-KA220-ADU-000029989) realizovaného čtyřmi organizacemi: Genderové informační centrum NORA (GIC NORA) z České republiky, Idrisi Cultura e Sviluppo ETS z Itálie, ARISTA DEKA z Kypru a Istituto Istruzione Superiore Statale Pio La Torre ze Sicílie.

Autorský kolektiv:

Mgr. Tomáš Paul, MgA. Bc. Eva Lukešová, Mgr. Dagmar Matulíková, Mgr. et Mgr. Tamara Jačisko Nasri (Gender Information Centre NORA, o.p.s.)

M.A., Bc. Marcello Caruso, Bc. Stefano Occhipinti (Idrisi Cultura e Sviluppo ETS)

MA, BA. Elizabeth Tzialla (Arista Dekka Ltd)

Prof., M.A, Michele Nicosia (Istituto Istruzione Superiore Statale Pio La Torre)

Grafické zpracování: MgA. Barbora Malo

Překlad: Ing. Petr Jordán

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.

© 2024, Streets Aligned – Supporting educators towards a LGBTIQ+ Inclusive Education: Brno, Palermo, Nicosia

Obsah

Úvod	4
Příklady dobré praxe při zlepšování kompetencí vyučujících	5
Příručka inkluzivního vzdělávání: Průvodce pro začleňování transgender osob ve veřejných školách.....	5
Průvodce osvědčenými postupy ve vzdělávání LGBTQIA+ studujících.....	6
Pedagogické posílení: Využití online platformy pro podporu vyučujících.....	7
Webináře pro podporu výuky LGBTQIA+ studujících.....	7
Infografiky a informační letáky pro vyučující na nástěnku.....	8
Školení pro vyučující v otázkách sextingu, kyberbezpečnosti a ochrany mladistvých.....	8
Poznávání diversity a inkluze: Nástroj pro sebehodnocení vyučujících a vedoucích pracovníků a pracovníků škol.....	9
Univerzitní program kulturně zodpovědné výuky a učení.....	10
Pravidelné školení o problematice sexuálního a genderově motivovaného obtěžování a jejího řešení.....	11
Komplexní čtyřstupňový model inkluze LGBTQIA+ do školních vzdělávacích programů.....	12
Příklady dobré praxe při organizování studentských kolektivů	13
Výzva k genderové rovnosti: soutěž Gendermania.....	13
Umělecká iniciativa proti násilí a za genderovou rovnost.....	14
Univerzitní cena pro ženy.....	14
Vyučovací lekce, knihy a plakáty na téma gender a trans-pozitivní vzdělávání pro ZŠ.....	15
Komplexní výchova k sexuálnímu zdraví: Co to je a proč je to důležité.....	16
Oslava rozdílnosti: Měsíc historie LGBTQIA+.....	16
Kurzy pro zlepšení dovedností a znalostí pro efektivní aktivismus.....	17
Kopání za změnu: Využití fotbalových aktivit jako spouštěče sociální transformace.....	18
Příklady dobré praxe při řešení šikany a diskriminace ve školách	19
Obhajoba práv studentstva: Ombudsosoba pro školáky a školačky.....	19
Mobilní aplikace pro krizovou pomoc LGBTQIA+ osobám.....	19
Živá knihovna v boji proti genderovým předsudkům.....	20
Poutavé workshopy pro mladé lidi o maskulinitě.....	21
Safe Spaces: Poradny pro LGBTQIA+ osoby omezované náboženským vyznáním.....	21
Inkluzivní zázemí: Genderově neutrální převlékárny a toalety.....	22
Příklady dobré vzdělávací politiky	23
Vládní pokyny k podpoře leseb, gayů, bisexuálních a transgender osob na základních, středních a vysokých školách.....	23
Kontrolní seznam genderové podpory pro transgender a nebinární studující.....	23
Zavedení školní politiky k romantickým a sexuálním vztahům mezi vyučujícími a studujícími.....	24
Meziresortní akční plán pro politiku LGBTQIA+.....	25
Zřízení funkce komisaře/komisařky pro dohled v oblasti ochrany rovnosti.....	25
Online platforma pro LGBTQIA+ inkluzivní vzdělávání na národní úrovni.....	26
Genderová rozmanitost v šatnách.....	27

Zajištění inkluzivního sociálního zabezpečení: Komplexní péče o LGBTQIA+ osoby na národní úrovni.....	27
Praktické kroky k rozšíření genderové kompetence v univerzitních procesech.....	28
Iniciativa inkluzivního vzdělávání: Vývoj výukových materiálů na LGBTQIA+ témata a e-learningová platforma.....	28
Pohled na Itálii: současná situace inkluze LGBTQIA+ ve vzdělávacím kontextu.....	30
Boj však ještě neskončil.....	31
Jak je to se sexuální výchovou?.....	32
Pohled na Kypr: současný přístup k LGBTQIA+ a podpůrná opatření.....	32
Doporučené postupy na Kypru.....	35
Zdroje.....	36
Některá opatření jsou převzata z následujících zdrojů.....	36

Úvod

Tato brožura je praktickým průvodcem pro každého, kdo má zájem snadno se seznámit s postupy, které podporují inkluzivitu a rovnost ve vzdělávání. Poskytuje přehled konkrétních opatření určených k uspokojování vzdělávacích potřeb LGBTQIA+ osob. Tyto potřeby jsou inspirovány výzkumnou zprávou *Být LGBTQ+ v České republice 2022* (Pitoňák a Macháčková 2022), jejímž cílem bylo porozumět výzvam, kterým čelí osoby s nenormativní genderovou a sexuální identitou. Zpráva zdůrazňuje, že školy mohou být místem, kde se neheterosexuální, transgender nebo genderově rozmanité osoby mohou setkat s prvními „pocity nepřátelství, ponížení a diskriminace“ (Pitoňák a Macháčková 2022: 131); proto jsou na místě snahy o zlepšení tohoto prostředí.

Brožura nabízí inspiraci a zdroje odkazující na příklady dobré praxe ve světě. Obsahuje opatření ze zahraničních zdrojů nejen v angličtině, ale i v holandštině, němčině, češtině, francouzštině a dalších, přičemž je jazyk zdroje zřetelně uveden. První kategorie opatření se zaměřuje na zlepšení znalostí a dovedností vyučujících, aby mohli lépe podporovat LGBTQIA+ žactvo, řešit běžné nedostatky v jejich vzdělávání a podporovat toleranci mezi učitelským sborem. Druhá kategorie se zaměřuje na podporu vzájemných vztahů mezi studujícími, zvyšování povědomí o genderových otázkách s cílem posílit toleranci a porozumění v rámci skupin studentstva a jejich vyučujících. Třetí kategorie se zabývá náročným tématem zvládnání šikany a diskriminace ve školách a navrhuje aktivity, které lze začlenit do výuky nebo do kurikula. Zatímco některé implementace mohou vyžadovat změny na širší úrovni vzdělávací politiky, čtvrtá kategorie poukazuje na osvědčené postupy

z celého světa, kde je dosahováno pokroku při zlepšování strukturálních podmínek pro lepší integraci a rovnost všech studujících.

Příklady dobré praxe při zlepšování kompetencí vyučujících

„Jeden vyučující měl před celou třídou narážky na mé neutrální jméno, zatímco jiný mi dal o dost nižší známku u zkoušky poté, co se dozvěděl o tom, že jsem trans. Navíc jsem přišla v šatech, ale on mě po celou dobu trvání zkoušky oslovoval v mužském rodě.“

(trans žena, lesba, 20 let)²

Opatření	Příručka inkluzivního vzdělávání: Průvodce pro začleňování transgender osob ve veřejných školách
Země/region	Belgie
Popis opatření	<p><i>Odbor rovných příležitostí Ministerstva Valonsko-bruselské federace (Direction de l'Égalité des chances du Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles) ve spolupráci s Akademií výzkumu a vysokého školství (Académie de Recherche et d'Enseignement Supérieur) vypracoval podpůrnou příručku zaměřenou na podporu inkluzivního začleňování transgender osob do vysokoškolského vzdělávání ve Valonsko-bruselské federaci.</i></p> <p>Cílem příručky je umožnit vyučujícím, administrativním pracovníkům/icím a pedagogickým pracovníkům/icím, aby byli informováni o právních předpisech v této oblasti a mohli tak usilovat o zavádění osvědčených postupů. Umožňuje také každé dotčené transgender osobě uplatnit svá práva v rámci různých postupů, která musí být během jejich studia dodržována.</p> <p>V praxi často existuje mezera ve vzdělání, pokud jde o porozumění vyučujících transgenderové problematice a souvisejícím platným zákonům (které mohou v některých případech svým chováním překračovat). Tuto mezeru může pomoci překlenout i jednoduchá příručka pro vyučující vytvořená v místním kontextu.</p>
Zdroje	Více informací a Průvodce pro začleňování transgender osob ve veřejných

² Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

	školách lze nalézt na tomto odkazu (ve francouzštině): http://www.egalite.cfwb.be/index.php?id=18743
--	---

„Naše učitelka při sexuální výchově v sedmé třídě zmínila gaye, lesby, bisexualitu a translidí. Když jsem do testu uvedla i pansexualitu, obořila se na mě, že je to nesmysl a nejspíš nějaká úchylka.“

(žena, pansexuální, 19 let)³

Opatření	Průvodce osvědčenými postupy ve vzdělávání LGBTQIA+ studujících
Země/region	USA, mezinárodní
Popis opatření	<p>Hlavním cílem příručky je pomoci vedoucím pracovníkům/icím škol...:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zajistit, aby se všichni studující cítili bezpečně, byli vnímáni a byli schopni dosáhnout úspěchu; - zajistit, aby učební plán byl co nejuplněnější a nejreprezentativnější; - zajistit, aby klima školy podporovalo otevřený a respektující dialog mezi všemi studujícími a zaměstnaneckou populací školy; - připravit mladé lidi na to, aby se zapojili do naší rozmanité demokracie a aby se jim v ní dařilo. <p>Tato příručka vychází z rozsáhlé iniciativy organizace <i>Teaching Tolerance</i>, která byla založena v roce 1991 jako nezisková organizace sloužící pedagožstvu. Organizace <i>Teaching Tolerance</i>, která se zavázala pomáhat vyučujícím a školám připravit děti a mládež na to, aby se aktivně zapojily a přispívaly do rozmanité demokracie, vydává třikrát ročně svůj časopis. Kromě toho organizace nabízí bezplatné vzdělávací materiály, lekce a nástroje na podporu vyučujících, kteří/ré se věnují zavádění postupů proti předsudkům ve svých třídách a školách.</p>
Zdroje	<p>Více o Průvodci (v angličtině): https://www.learningforjustice.org/sites/default/files/2018-09/TT-LGBTQ-Best-Practices-Guide.pdf</p> <p>Více o organizaci <i>Teaching Tolerance</i> (v angličtině): https://www.learningforjustice.org/</p>

³ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

„Upřímně asi nejhorší bylo, když moje učitelka psychologie na střední škole přirovnala během hodiny před celou třídou homosexualitu k pedofilii a pronesla větu: ‚Proč se jedno podporuje a druhé léčí? Proč tedy neléčíme nebo nepodporujeme obojí?‘ A úplně nejhorší byl fakt, že spousta spolužáků s tímto výrokem souhlasila.“

(žena, lesba, 17 let)⁴

Opatření	Pedagogické posílení: Využití online platformy pro podporu vyučujících
Země/region	Česká republika
Popis opatření	<p>Přístupné a systematicky strukturované online materiály mohou sloužit jako vhodná metoda pro vzdělávání pedagogických pracovníků a pracovníků v základních otázkách LGBTQIA+, pro podporu porozumění příslušné terminologii a pro řešení klíčových problémů.</p> <p>Ve spolupráci s <i>Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy</i> vytvořilo neformální sdružení <i>Koalice za rozmanitost ve školách</i> komplexní webové stránky, které jsou uzpůsobeny tak, aby vyučujícím pomohly orientovat se v problematice LGBTQIA+. Tento zdroj je navržen tak, aby usnadnil osvojení současných vědeckých poznatků a příslušné terminologie. Obsahuje metodické listy ke stažení určené pro plánování hodin a výuku ve třídě. Platforma se zabývá základními otázkami, jako například ‚proč integrovat LGBTQIA+ vzdělávání‘ a ‚jak efektivně začlenit LGBTQIA+ témata do výuky‘. Kromě toho vybavuje vyučující strategiemi, jak se vypořádat s možnými námitkami pocházejícími od rodičů, vedení školy nebo zbytku učitelského sboru.</p>
Zdroje	Vzdělávací interaktivní webové stránky (v češtině): https://ucimolgbt.praguepride.com/

Opatření	Webináře pro podporu výuky LGBTQIA+ studujících
Země/region	USA, mezinárodní
Popis opatření	Webináře vedou významné autorky z nakladatelství <i>Routledge</i> a odbornice na výuku LGBTQIA+, Jen Gilbert a Devika Dibya Choudhuri. Webinář se zabývá zásadní otázkou, jak mohou vysokoškolské vyučující vytvořit inkluzivní třídu pro LGBTQIA+ studentstvo. Zabývá se strategiemi pro kultivaci bezpečného

⁴ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

	vzdělávacího prostředí, podporou dostupnosti vhodných zdrojů a přípravou studujících na život mimo třídu. Kromě toho předávají klíčové rady nezbytné pro podporu inkluzivity ve vzdělávacím prostředí.
Zdroje	Registrační formulář pro absolvování zdarma Routledge online kurzů zde (v angličtině): https://www.routledge.com/go/making-your-teaching-inclusive-for-lgbtqia-students

Opatření	Infografiky a informační letáky pro vyučující na nástěnku
Země/region	Česká republika
Popis opatření	<p>V rámci mezinárodního projektu <i>WITH YOU*TH na cestě k aktivnímu občanství</i> vznikly infografiky vhodné na školní nástěnky, či spíše jako účinná pomůcka pro vyučující a pro výchovné poradce a poradkyně, která pomáhá vysvětlit složitá témata v jednoduchém, grafickém formátu.</p> <p>Infografiky týkající se LGBTQIA+ zahrnují témata:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Genderově citlivý jazyk 2. Maskulinita: úskalí a profity 3. Právní aspekty násilí a šikany na školách 4. Sexuální a genderová identita ve vzdělávání 5. Sexuální výchova ve školách 6. Gender v tělesné výchově a sportu 7. Genderově podmíněné násilí na školách 8. Nestereotypní volba povolání 9. Genderově citlivé vzdělávání 10. Menstruace a výuka o ní <p>Cílem infografik je zlepšit porozumění a podpořit diskusi o těchto zásadních tématech ve vzdělávacím prostředí.</p>
Zdroje	Infografiky (e-verze i tisková data v češtině): https://www.gendernora.cz/nase-temata/

Opatření	Školení pro vyučující v otázkách sextingu, kyberbezpečnosti a ochrany mladistvých
Země/region	Belgie
Popis opatření	Iniciativa <i>Clicksafe</i> se zaměřuje na komplexní školení vyučujících

	<p>základních a středních škol v otázkách kybernetické bezpečnosti mladistvých se zaměřením na klíčové oblasti, jako je soukromí na internetu, sexting a jeho rizika a kybernetický nátlak.</p> <p>Školení se zaměřuje na osvětlení problematiky s odkazem na příslušné statistiky, trendy a zkoumání rizik i výhod spojených s používáním internetu mladistvými. Vyučující se seznámí také s praktickými pedagogickými nástroji, které lze začlenit do prostředí třídy a zabývat se tak bezpečností na internetu.</p> <p>Předpokládá se, že strategický důraz na průběžné vzdělávání pedagogů přinese podstatnější a trvalejší účinky ve srovnání s jednorázovými vzdělávacími intervencemi zaměřenými výhradně na děti. Vyučující, kteří jsou často zodpovědní za více žáků a žákyň, mohou poskytovat průběžné vedení a podporu. Strategie si navíc uvědomuje, že zvyšování povědomí dětí bez souběžného školení vyučujících může neúmyslně prohloubit „digitální propast“ mezi vyučujícími a studentstvem při orientaci v online rizicích a bezpečnostních opatřeních.</p>
Zdroje	<p>O Iniciativě Clicksafe (v holandštině): https://childfocus.be/nl-be/Vorming/Professionals/Clicksafe</p>

„Kolegyně učitelka působící na stejné škole řekla jednomu žákovi, že pokud je gay, měl by se to pokusit léčit.“

(muž, gay, 28 let)⁵

Opatření	Poznávání diverzity a inkluze: Nástroj pro sebehodnocení vyučujících a vedoucích pracovníků a pracovníků škol
Země/region	Jihoafrická republika
Popis opatření	<p>Webová platforma The Diversity & Inclusion Group for Networking and Action (DIGNA) představuje diagnostický nástroj pro sebehodnocení firemní kultury a postupů v oblasti diverzity. Tento nástroj pomáhá organizacím a hnutím občanské společnosti na jejich cestě stát se inkluzivnější, rozmanitější a citlivější k potřebám, identitám a zázemí svých lidí. Může ho využít vedení i zaměstnanci a zaměstnankyně instituce k zjištění stavu diverzity a inkluze na pracovišti a získat tak komplexní zprávu, kterou lze využít jako základ pro otevření diskuze nad možností zlepšení pracovního prostředí.</p>

⁵ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 198.

	<p>Je zásadní poznamenat, že zapojení do tohoto nástroje nepředstavuje univerzální návod pro řešení diskriminace, rasismu nebo obtěžování na pracovišti. Místo toho nabízí cenný přehled o pozici organizace na spektru modelu vyspělosti týkajícího se rozmanitosti a začleňování. Platforma poskytuje realizovatelné návrhy na zlepšení v oblastech, které mohou vyžadovat pozornost.</p> <p>Platforma je dobrým způsobem, jak zjistit aktuální stav dané vzdělávací instituce s ohledem na začleňování LGBTQIA+ studujících.</p>
Zdroj	<p>O Diagnostickém nástroji D&I (v angličtině): https://diversitytool.civicus.org/</p> <p>O platformě: https://www.civicus.org/index.php/what-we-do/strengthen/diversity-inclusion</p>

„Učitel na vysoké škole měl velmi vyhraněné názory na homosexuální lidi. I přes to, že se za svou orientaci nestydím a dávám ji veřejně najevo, jsem si (bohužel) v tomto případě nedovolila oponovat, jelikož by následoval postih u zkoušky. Přišlo mi smutné, že vyučující na vysoké škole zastává názor, že homosexualita je nepřirozená, gayové a lesby by neměli vychovávat děti a v podstatě naznačil, že jsme nemocní.“

(žena, lesba, 24 let)⁶

Opatření	Univerzitní program kulturně zodpovědné výuky a učení
Země	USA
Popis opatření	<p>Univerzita <i>The Community College of Baltimore County</i> každoročně nabízí studujícím a vyučujícím program kulturně citlivého vyučování a učení (<i>the Culturally Responsive Teaching and Learning program, zkr. CRTL</i>), který vede k sebereflexi a sebeuvědomování vlastních předsudků. Získané kompetence významně zlepšují schopnost komunikace a jednání s různorodými skupinami lidí. Program se skládá ze seminářů a workshopů, které se zaměřují na 4 tématické oblasti:</p> <ol style="list-style-type: none"> Význam kultury a rasy: Pochopení významu kultury a rasy ve

⁶ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

	<p>vzdělávacím prostředí.</p> <p>2. Překonávání hrozby stereotypů: Řešení a zmírnění dopadu hrozby stereotypů na výuku a učení.</p> <p>3. Kultura a myšlení: Zkoumání průniku kulturních vlivů a myšlení ve vzdělávacím prostředí.</p> <p>4. Sociální kapitál a učení a péče o druhé: Důraz na roli sociálního kapitálu a podporu prostředí péče a empatie ve vzdělávací komunitě.</p> <p>Zaměřením se na tyto tematické oblasti chce program CRTL vybavit účastnictvo znalostmi a dovednostmi potřebnými k vytváření inkluzivního a kulturně citlivého vzdělávacího prostředí.</p>
Zdroje	Programy CRTL (v angličtině): https://crt-cc.org/

„Profesor na střední škole mi šáhl na stehno, následně přiblížil ruku k mému rozkroku a naznačil rukou střihání nůžkami. Tímto způsobem se mě ve škole během hodiny zeptal, jestli plánuji ‚přeoperování‘. Tato situace proběhla rok po mém vyoutování a půl roku po mém návratu do školy po přerušení studia z důvodu psychických problémů a hospitalizace. Po následném nahlášení incidentu řediteli nebyl profesor dostatečně potrestán, naopak byl omlouván větami typu: ‚vždyť víte, on je prostě takovej...‘.“

(NBI+, queer, 21 let)⁷

Opatření	Pravidelné školení o problematice sexuálního a genderově motivovaného obtěžování a jejího řešení.
Země/region	Česká republika
Popis opatření	<p>Poskytování školení nově přijatým studentům a studentkám slouží dvojímu účelu: poučí je o jejich právech a umožní jim vyhledat pomoc v případě nejasností nebo problémů. Pozoruhodný příklad takového školení je patrný na <i>Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně</i>, kde byl pro studující prvních ročníků zaveden povinný kurz nazvaný <i>Orientace na FaVU</i>.</p> <p>Primárním cílem předmětu je seznámit studující s prostředím školy. Součástí je také absolvování semináře, který studenty a studentky seznámí s problematikou patologického a problematického chování včetně sexuálního obtěžování, šikany a násilí a zprostředkuje jim informace o mechanismech a nástrojích řešení těchto problémů, čímž je posílí v jejich pozici. Tento</p>

⁷ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 131.

	proaktivní přístup nejen zvyšuje povědomí o právech studentstva, ale také je aktivně zapojuje do budování bezpečnější a vstřícnější akademické komunity.
Zdroje	Popis předmětu (v češtině): https://www.favu.vut.cz/studenti/predmety/detail/257773

„V rámci mého středoškolského oboru maturuji z výtvarné výchovy. Říká se, že pokud naše maturitní práce bude zahrnovat LGBT+ tematiku, nemusíme dostat maturitu.“

(žena, asexuální, 18 let)⁸

Opatření	Komplexní čtyřstupňový model inkluze LGBTQIA+ do školních vzdělávacích programů
Země/region	USA, Kalifornie
Popis opatření	<p><i>Kalifornská univerzita a Kalifornský státní univerzitní systém</i> vyučují kurz Jamese Bankse a jeho čtyřstupňový program, jehož cílem je zvýšit implementaci problematiky LGBTQIA+ do výuky. Ve státě Kalifornie převzalo tento program několik okresů jako prototyp pro implementaci témat LGBTQIA+ do učebních osnov. Vyučující mohou začít s prvním stupněm a postupovat až k závěrečnému. Případně mohou použít nižší úroveň pro nižší ročníky a pokročilé úroveň pro vyšší ročníky.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Úroveň přínosu: Zdůrazňuje hrdiny, svátky a specifické kulturní prvky jako příspěvky k již existujícím učebním osnovám. 2. Doplnková úroveň: Další obsah, pojmy, témata a perspektivy se začleňují do učebních osnov, aniž by se měnila jejich struktura. 3. Úroveň transformace: Úprava struktury učebního plánu, která vede žactvo k tomu, aby se zabývalo pojmy, otázkami, událostmi a tématy z různých perspektiv. 4. Úroveň sociální akce: Inspiruje žactvo k rozhodování o významných společenských otázkách a k jejich aktivnímu řešení.
Zdroje	Shrnutí modelu učebních osnov a jejich dopad (v angličtině): Moorhead, L. (2018). LGBTQ+ visibility in the K-12 curriculum. <i>Phi Delta Kappan</i> , 100 (2), 22-26. dostupné z: https://kappanonline.org/moorhead-lgbtq-visibility-k-12-curriculum/

⁸ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 198.

Příklady dobré praxe při organizování studentských kolektivů

„Jsem asexuál a přišla jsem na to, když mi bylo dvanáct nebo třináct. Když jsem se svým spolužačkám svěřila, že se mi nelíbí žádný kluk, snažily se mě donutit, abych začala chodit s mým kamarádem. Bylo mi to dost nepříjemné. Opakovaně jsem jim říkala, ať přestanou, ale trvalo to asi měsíc než mě nechaly být.“

(žena, asexuální, 15 let)⁹

Opatření	Výzva k genderové rovnosti: soutěž Gendermania
Země/region	Rakousko
Popis opatření	<p><i>Škola Herthy Firnberg pro obchod a cestovní ruch ve Vídni (Hertha Firnberg School for Business and Tourism in Vienna)</i> cílí na odbourávání genderových stereotypů a aktivně podporuje inkluzivní prostředí. Nedílnou iniciativou v této oblasti je organizace interní školní soutěže, tzv. <i>Gendermanie (Die Gendermania)</i>. Soutěž se zaměřuje na téma genderového mainstreamingu. Cílem soutěže je jít příkladem v boji proti diskriminaci a genderovému znevýhodňování nebo zvýšit vnímavost k tomuto tématu zejména u mladých studentů a studentek školy. Soutěžící prezentují své příspěvky před hodnotící porotou složenou ze studentů a studentek 2.-3. ročníku a z vyučujících a zástupců/kyň studentstva.</p> <p>Prostřednictvím této poutavé a participativní platformy škola podporuje kolektivní úsilí o zpochybnění zažitých představ, podporuje rovnost žen a mužů a vštěpuje širší pochopení významu řešení otázek souvisejících s genderem v rámci školní komunity.</p>
Zdroje	<p>Oficiální web Školy Herthy Firnberg pro obchod a cestovní ruch: http://www.firnbergschulen.at</p> <p>Obor Komunikační a mediální design – „vědecká třída“ (v němčině): http://www.firnbergschulen.at/portfolio-view/die-scienceklasse/</p> <p>O soutěži Gendermanie (v němčině): http://www.firnbergschulen.at/allgemein/die-gendermania-ein-erfolgsformat/</p>

⁹ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

Opatření	Umělecká iniciativa proti násilí a za genderovou rovnost
Země/region	Portugalsko / Minho-Lima
Popis opatření	<p>Zapojení do participativních metod a uměleckých činností, které podporují kreativitu a sebevyjádření, jako je malování na zeď, divadelní představení, fotografování a rozbor a úprava příběhů, může významně přispět k podpoře porozumění a prosazování nenásilí a rovnosti žen a mužů. <i>Iniciativa AtivArte – Proti násilí a za genderovou rovnost</i> se snažila tyto postupy zavést na různých školách v regionu Braga v severním Portugalsku.</p> <p>V rámci tohoto projektu byl kladen důraz nejen na podporu rovnosti žen a mužů a nenásilí, ale také na zdůraznění významu kulturní rozmanitosti a tolerance. Začleněním těchto tvůrčích a participativních přístupů do vzdělávacího prostředí se AtivArte pokusila vštípit studentstvu v regionu hlubší povědomí a porozumění těmto zásadním společenským hodnotám.</p>
Zdroje	<p>Shrnutí výsledků projektu (v angličtině): https://eeagrants.org/archive/2009-2014/projects/PT05-0134</p>

Opatření	Univerzitní cena pro ženy
Země/region	Belgie
Popis opatření	<p>Nezisková organizace <i>Université des Femmes</i> se věnuje podpoře kritické analýzy společnosti z feministické perspektivy. V rámci svého závazku rozvíjet ženská studia uděluje tato organizace každoročně univerzitní cenu <i>Women's University Prize</i> příspěvku, který má významný přínos pro ženská studia. Finanční odměna je udělena práci z jakéhokoliv oboru, nicméně musí přispívat k obohacení znalostí a poznatků užitečných v oblasti genderových vztahů.</p> <p>Cena se uděluje ve třech kategoriích podle akademické úrovně předložené práce. Tento strukturovaný přístup zajišťuje uznání a podporu vynikajících příspěvků na různých stupních akademického studia.</p>
Zdroje	<p>Pravidla soutěže (ve francouzštině): https://www.universitedesfemmes.be/images/Universite-Femmes/Universite/Reglement-Prix-UF2018.pdf O soutěži (ve francouzštině): https://www.universitedesfemmes.be/universite-des-femmes-bruxelles/prix-universite-des-femmes</p>

Opatření	Vyučovací lekce, knihy a plakáty na téma gender a trans-pozitivní vzdělávání pro ZŠ
Země/region	Velká Británie
Popis opatření	<p>Tato ucelená sada pro trans-pozitivní vzdělávání je určena speciálně pro základní školy a obsahuje sérii pěti lekcí a tři výukové plakáty. Je šitá na míru tak, aby vyučujícím poskytla základní nástroje a umožnila jim přistupovat k tématu trans, nebinárních a cis životů a identit pozitivním a informativním způsobem.</p> <p>Jádrem tohoto vzdělávacího balíčku je <i>Alien Nation</i>, kniha vytvořená pro děti na prvním stupni základní školy. Tento zdroj nabízí hravé zkoumání genderu, genderového projevu a genderových rolí a poskytuje jasné vysvětlení různých genderových identit. Seznamuje také s důležitou terminologií, což z ní činí přístupný a cenný zdroj pro podporu porozumění a inkluzivity ve vzdělávacím prostředí.</p>
Zdroje	<p>Odkaz na oficiální web (v angličtině): https://www.theproudtrust.org/schools-and-training/primary-resources/alien-nation-book-and-resources/</p> <p>Odkaz na ukázkou jedné z lekcí (v angličtině): https://www.theproudtrust.org/download/lesson-two-alien-nation/?wpdmdl=2599&refresh=647f0f3f002fd1686048575</p> <p>Odkazy na plakáty do třídy (v angličtině):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alien Nation Exploring Gender A3: https://www.theproudtrust.org/wp-content/uploads/download-manager-files/PRINT-Exploring%20Gender.pdf • Alien Nation Respect Pronouns A3: https://www.theproudtrust.org/download/alien-nation-pronouns-a3-poster/?wpdmdl=2608&refresh=647f0f3f082f21686048575 • Alien Nation Trans... Plakát A3: https://www.theproudtrust.org/download/alien-nation-trans-a3-poster/?wpdmdl=2609&refresh=647f0f3f0912e1686048575

„Chodím na základní školu. V předmětu ‚výchova ke zdraví‘ jsme se jednu vyučovací hodinu učili o gayích a lesbách. Jediné, co jsme se dozvěděli, bylo to, že chlapům se můžou líbit chlapi a ženám ženy. Pokud by si ale někdo z nás dovolil být gay nebo lesba, pravděpodobně umře dříve než ve třiceti letech na pohlavní nemoc. Učitel o látce nic nevěděl. Z jeho výkladu

vyznělo, že homosexualita je volba a ten, kdo si ji vybere, je debil. Musím říct, že mě to opravdu urazilo.“

(muž, gay, 14 let)¹⁰

Opatření	Komplexní výchova k sexuálnímu zdraví: Co to je a proč je to důležité
Země/region	Kanada
Popis opatření	<p>V oblasti zdravotní a sexuální výchovy mohou mezi vyučujícími a žactvem vznikat mezery ve znalostech. Existují však dostupné zdroje, které tyto rozdíly překlenou a poskytnou přesné informace.</p> <p><i>Komplexní výchova k sexuálnímu zdraví: Co to je a proč je to důležité</i> je webinář určený pro vyučující, který nabízí webová stránka <i>Teachingsexualhealth.ca</i>, na níž spolupracují odborníci a odbornice v oblasti zdraví. Tato online platforma slouží jako cenný zdroj, který vyučujícím a vychovatelům/kám nabízí informace o sexuálním zdraví založené na ověřených faktech, a také databázi plánů výuky, nástrojů a zdrojů.</p> <p>Webové stránky <i>teachingsexualhealth.ca</i> jsou aktivním organizátorem bezplatných webinářů a seminářů, které vyučujícím poskytují faktické a komplexní údaje. Důležité je, že tato školení zahrnují také přípravu na problémy, které mohou nastat při výuce „komplexní výchovy k sexuálnímu zdraví“. Tato příprava zahrnuje řešení potenciálně překvapivých otázek ze strany žactva a zvládání případného nepřijetí ze strany rodičů. Tím, že webové stránky poskytují vyučujícím informace a strategie, hrají klíčovou roli při tvorbě informovanějšího a vstřícnějšího přístupu k výuce sexuálního zdraví ve vzdělávacích zařízeních.</p>
Zdroje	<p>Portál pro vyučující s informacemi o sexuální výchově založený na ověřených faktech (v angličtině):</p> <p>https://teachingsexualhealth.ca/teachers/</p>

Opatření	Oslava rozdílnosti: Měsíc historie LGBTQIA+
Země/region	Velká Británie

¹⁰ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

Popis opatření	<p>Začlenění tematické akce nebo svátku LGBTQIA+ do třídy nebo školy může přispět k inkluzivnějšímu prostředí pro LGBTQIA+ studující. Školící a vzdělávací balíček <i>Měsíc historie LGBT+</i> ze Spojeného království je určen pro širokou veřejnost, včetně pracovníků a pracovníc ve školství, muzeích, knihovnách, galeriích, obchodech, službách, sociálních skupinách i pro jednotlivce.</p> <p>Tento vzdělávací materiál slouží jako základ pro každoroční akci <i>Měsíc historie LGBT+</i>, která se ve Spojeném království slaví každý rok v únoru. Organizace <i>Schools OUT</i>, která za touto iniciativou stojí, představuje každý rok jiné téma. Poskytuje bezplatné zdroje přizpůsobené vzdělávacím zařízením, podnikům, službám a organizacím, čímž pomáhá ocenění rozmanitosti.</p>
Zdroje	<p>Odkaz na webovou stránku události (v angličtině): https://www.theproudtrust.org/schools-and-training/secondary-resources/lgbt-history-month</p> <p>Odkaz na školící balíček: https://www.theproudtrust.org/download/the-proud-trust-lgbt-history-month-pack-2023/?wpdmdl=29699&refresh=647effc8ef4df1686044616</p>

Opatření	Kurzy pro zlepšení dovedností a znalostí pro efektivní aktivismus
Země/region	Slovensko
Popis opatření	<p>Projekt s názvem <i>InQubator</i> se věnuje zapojení mladých lidí do občanské společnosti a aktivismu se specifickým zaměřením na LGBTQIA+ komunitu v Košicích. Jeho součástí bylo pět vzdělávacích programů určených k rozvoji praktických dovedností v oblasti aktivismu, které významně přispěly k posílení postavení a zapojení mladých osob do aktivismu v rámci LGBTQIA+ komunity.</p> <p>Důraz byl v rámci projektu kladen především na situaci LGBTQIA+ osob na Slovensku, zejména poté mládeže. Tito mladí lidé se nejen aktivně účastní komunitních aktivit, ale také usilují o to, aby se podíleli na širších společenských iniciativách. Mnozí z nich mají vůdčí schopnosti nebo potenciál stát se vůdčími osobnostmi, zatímco jiní projevují zájem o různé aktivity v rámci komunity. Projekt se prostřednictvím svých rozmanitých činností zaměřil na převládající společenské postoje na Slovensku, které nemusí být vůči LGBTQIA+ komunitě příliš přívětivé.</p>
Zdroje	<p>Webové stránky projektu (ve slovenštině): https://www.pridekosice.sk/inqubator-obcianskej-participacie/</p>

Opatření	Umělecké projekty vystavené na veřejných prostranstvích
Země/region	Maďarsko
Popis opatření	<p>Cílem projektu <i>Labrisz Leszbikus Egyesület</i> bylo usnadnit výměnu informací mezi občanskými organizacemi a rozvíjet citlivost vůči různým menšinám. Projekt zahrnoval organizování setkání na podporu tvorby společných projektů se zvláštním důrazem na workshopy jako platformu pro dobrovolné aktivity.</p> <p>Mezi klíčové součásti této iniciativy patřila zejména <i>Me the Volunteer</i> – kampaň v metru a putovní výstava. Projekt měl pozitivní dopady, včetně většího zviditelnění problematiky LGBTIAQ+ ve veřejném prostoru, vzdělávání a kultuře. To následně přispělo k větší rozmanitosti občanského sektoru a zvýšilo kvalitu dobrovolnických aktivit.</p>
Zdroje	<p>Internetové stránky hnutí (v maďarštině): https://labrisz.hu/index.php?&language=hu&language=en</p>

Opatření	Kopání za změnu: Využití fotbalových aktivit jako spouštěče sociální transformace.
Země/region	Polsko
Popis opatření	<p>Fotbal a další kolektivní sporty se stávají silným nástrojem v boji proti diskriminaci žen, nebinárních osob a dalších historicky marginalizovaných osob ve sportu. Jejich začlenění se stává klíčovým v prostorech tradičně vnímaných jako exkluzivní. Zavádění sportovních aktivit explicitně určených pro LGBTQIA+ komunitu hraje klíčovou roli v boji proti diskriminaci ve školních tělocvičnách.</p> <p>V rámci významné kampaně <i>Ženský* fotbal jako změna</i> se v Polsku aktivně zúčastnilo tréninků více než 200 osob. Tento projekt se zaměřil na přínos pro osoby, které se identifikují jako ženy, včetně cisgenderových, a také pro nebinární, transgender a queer osoby, které často čelí různým formám diskriminace. Využitím sportu, zejména fotbalu, jako prostředku pozitivní změny tento projekt nejen podporuje fyzickou aktivitu, ale také boří stereotypy a podporuje inkluzivnější a vstřícnější prostředí v oblasti sportu.</p>
Zdroje	<p>Webové stránky projektu (v angličtině): https://www.fundacjadlawolnosci.org/en/female-football-as-change/</p>

Příklady dobré praxe při řešení šikany a diskriminace ve školách

„Podle spolužáků ze základní školy jsem vypadal jako gay, takže mě mlátili, bodali kružítky, plivali na mě, kopali do mě a házeli mi věci z okna.“

(muž, gay, 16 let)¹¹

Opatření	Obhajoba práv studentstva: Ombudsosoba pro školáky a školačky
Země/region	Švédsko
Popis opatření	<p>Součástí <i>Švédské školní inspekce</i> je také <i>Zástupce/kyně švédských dětí, studentů a studentek škol</i> (<i>Swedish Child and School Student Representative</i>, zkr. <i>BEO</i>). Tento státní orgán je neformálně označován za ombudsosobu pro školáky a školačky. Přijímá stížnosti, které mohou jednotlivci podávat v případě, že chtějí nahlásit školu, které podle jejich názoru nedostatečně řeší ponižující zacházení či zanedbávají prevenci.</p> <p><i>Zástupce/kyně švédských dětí, studentů a studentek škol</i> má silné zákonné pravomoci a může stanovit, že škola musí v budoucnu dodržovat školský zákon, a také může jménem dítěte nebo studující osoby požadovat náhradu škody. Pokud škola není ochotna odškodnění poskytnout, může <i>BEO</i> zastupovat děti či studující a požadovat náhradu škody v občanskoprávní žalobě u soudu. Tento rámec podtrhuje závazek zajistit blaho a práva studujících v rámci vzdělávacího systému.</p>
Zdroje	<p>BEO: informace pro vyučující (v angličtině): https://www.rfsu.se/globalassets/pdf/information-for-teachers.pdf</p> <p>BEO a školní inspekce (v angličtině): https://www.skolinspektionen.se/other-languages/english-engelska/</p> <p>Případová studie Švédské školní inspekce (v angličtině): https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1756061617302355</p>

„Nahlásit to škole by nemělo smysl. U nás na škole se podobné věci neřeší. Většina lidí, včetně učitelů a personálu, je tam homofobní.“

(nebinární, v procesu hledání sexuální sebeidentifikace, 14 let)¹²

Opatření	Mobilní aplikace pro krizovou pomoc LGBTQIA+ osobám
Země/region	Polsko

¹¹ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

¹² Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 209.

Popis opatření	Mobilní aplikace může sloužit LGBTQIA+ žactvu jako rychlý a pohodlný prostředek, jak získat podporu v krizových situacích. Polská nezávislá aplikace, která vychází z ověřeného modelu online psychologických intervencí, je výsledkem vícestupňového participativního procesu vývoje. Aktivní zapojení LGBTQIA+ osob v průběhu její tvorby zajišťuje, že aplikace je přizpůsobena jejich specifickým potřebám. Tato iniciativa je součástí širšího projektu zaměřeného na podporu zranitelné komunity LGBTQIA+, která v Polsku čelí vyloučení a diskriminaci.
Zdroje	Webové stránky mobilní aplikace (v polštině): https://interwencjelgbt.org.pl/download-app/

„Třídní učitel na střední škole na mě před spolužáky křičel, že ‚jsem ženská a ještě nejsem předělaná‘. Po tomto incidentu otevřeně podporoval veškeré posměšky, šikanu a transfobní projevy mých spolužáků a sám je svými poznámkami k mé osobě v hodině vyvolával. V následujících hodinách mě také obtěžoval nevhodnými otázkami na můj sexuální život (nebylo mi ještě ani osmnáct) či vytahoval bulvární články, například o korelaci zvýšené agresivity a brání hormonů. V této souvislosti se mě potom ptal, zda ze mě třeba nebude sériový vrah nebo pedofil.“

(trans muž, gay, 23 let)¹³

Opatření	Živá knihovna v boji proti genderovým předsudkům
Země/region	Chorvatsko
Popis opatření	<p>Využití živých knihoven se ukazuje jako účinný nástroj k lepšímu pochopení marginalizovaných nebo diskriminovaných skupin obyvatelstva. Ilustrativní iniciativa živé (lidské) knihovny z Chorvatska měla za cíl zvýšit povědomí veřejnosti, podpořit přijetí a současně snížit předsudky a stereotypy.</p> <p>Cílem této akce je informovat širokou veřejnost o problémech, kterým čelí zranitelné skupiny (LGBTQIA+, etnické menšiny, osoby se zdravotním postižením a další), zviditelnit problematiku lidských práv v místních komunitách, posílit postavení členů těchto skupin a zvýšit kapacitu místních organizací občanské společnosti. Projekt významně přispěl k posílení postavení členů a členek zranitelných skupin a ke zvýšení informovanosti návštěvnictva. Prostřednictvím „knih“ měli účastníci a účastnice možnost nahlédnout na problémy a diskriminaci, kterým tyto lidé čelí v každodenním životě. Tento přístup se ukázal jako účinný při zvyšování empatie, odbourávání</p>

¹³ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

	stereotypů a budování mostů porozumění v rámci komunity.
Zdroje	<p>Webové stránky grantu financujícího živou knihovnu v Přímořsko-gorskokotarské župě (v angličtině):</p> <p>https://eeagrants.org/archive/2009-2014/projects/HR02-0023</p>

Opatření	Poutavé workshopy pro mladé lidi o maskulinitě
Země/region	Belgie
Popis opatření	<p>Dalším účinným přístupem ke zvyšování povědomí a podpoře porozumění je pořádání workshopů zaměřených na konkrétní problémy nebo potřeby LGBTQIA+ osob. Příkladem je <i>Genderklik</i>, oficiální webová stránka vlámské vlády, která poskytuje <i>Vzdělávací materiál pro mladé lidi o maskulinitě a kreativní průvodce pro vyučující a školy</i>. Tato příručka zahrnuje workshopy zaměřené na řešení genderových stereotypů, zejména těch, které se týkají mužů a mužství. Nabídkou cílených vzdělávacích materiálů a workshopů přispívají iniciativy jako <i>Genderklik</i> k informovanějšímu a inkluzivnějšímu přístupu k genderovým otázkám ve vzdělávacím prostředí.</p>
Zdroje	<p>Vzdělávací materiál pro mladé lidi o maskulinitě a kreativní průvodce pro vyučující a školy (v holandštině):</p> <p>http://genderklikvoorjongens.be/lesmateriaal.html#deboodschap</p>

Opatření	Safe Spaces: Poradny pro LGBTQIA+ osoby omezované náboženským vyznáním
Země/region	Mezinárodní
Popis opatření	<p>Tyto poradny byly zřízeny s cílem uspokojit potřeby LGBTQIA+ osob, které se potýkají s rozparem své sexuální orientace a náboženského přesvědčení. Poradny jsou navrženy jako bezpečné a důvěrné prostory a nabízejí podporu a poradenství přizpůsobené jedinečným výzvám, s nimiž se setkávají osoby, které se pohybují jak v oblasti své LGBTQIA+ identity, tak v oblasti náboženské příslušnosti.</p>
Zdroje	<p>Odkazy na jednotlivé Poradny (in English):</p> <p>LGBTQIA+ muslimské skupiny:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Hidayah: https://www.google.com/url?q=https://www.hidayahlgbt.co.uk/&sa=D&source=docs&ust=1704473856777862&usg=AOvVaw3L9dJ9B9a40VgwBN58Nh9c • Imaan: https://imaanlondon.wordpress.com/ • the Muslim Youth Helpline: https://myh.org.uk/ <p>LGBTQIA+ židovská skupina: Keshet UK: https://www.keshetuk.org/</p> <p>LGBTQIA+ křesťanská skupina: One Body One Faith: https://www.onebodyonefaith.org.uk/</p> <p>LGBTQIA+ katolická skupina: Quest: https://questlgbti.uk/</p>
--	---

„Setkal jsem se šikanou při tělesné výchově. Když jsem ještě chodil na základní školu, tak jsme měli tělocvik společně s druhou třídou. Neustále na mě řvali že jsem „buzík“ a že si zasloužím umřít. Vyhrožovali mi, že mi ublíží. Upřímně jsem se bál a tělocvik mi to znechutilo.“

(žena, asexuální, 17, Středočeský kraj)¹⁴

Opatření	Inkluzivní zázemí: Genderově neutrální převlékárny a toalety
Země	USA
Popis opatření	V rámci inkluzivní LGBTQIA+ politiky na <i>Bates College</i> jsou na školách zavedeny genderově neutrální toalety a převlékárny, či také převlékárny a sprchy pouze pro jednu osobu, které umožňují transgender a dalším LGBTQIA+ studujícím převléct se na hodiny tělesné výchovy v bezpečném prostředí.
Zdroje	Odkaz na podstránku oficiálního webu Bates College, která se tématem LGBTQIA+ studujících zabývá (v angličtině): https://www.bates.edu/oie/student-support-resources/lgbtqiap2-bates/#all-gender-restrooms

¹⁴ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 133.

Příklady dobré vzdělávací politiky

„Je velmi nepříjemné mít na svých osobních věcech (doklady, pas, platební karta apod.) napsané svoje staré jméno, pod kterým už nechci být viděn.“

(trans muž, pansexuální, 14 let)¹⁵

Opatření	Vládní pokyny k podpoře leseb, gayů, bisexuálních a transgender osob na základních, středních a vysokých školách
Země/region	Wales
Popis opatření	<p>Velšská vláda vypracovala obsáhlou zprávu, jejímž cílem je zvýšit začlenění LGBTQIA+ osob do vzdělávání. Vládní zpráva shrnuje následující opatření:</p> <p>Základní, střední a vysoké školy by měly:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Přezkoumat učební osnovy a obsah předmětů s cílem účinně začlenit rozmanitost a inkluzi, včetně problematiky LGBTQIA+.2. Zaznamenávat případy homofobní, bifobní a transfobní šikany a identifikovat a řešit tendence.3. Zajistit pravidelné školení všech zaměstnanců/kyň v oblasti řešení diskriminace a podpory rozmanitosti, včetně problematiky LGBTQIA+. <p>Místní orgány a konsorcia by měly:</p> <ol style="list-style-type: none">4. Spolupracovat s externími partnerskými organizacemi a nabízet příležitosti k odbornému vzdělávání pro osoby pracující na základních a středních školách.5. Zajistit pokrok v oblasti vztahové a sexuální výchovy na základních a středních školách.
Zdroje	<p>Celá zpráva (v angličtině):</p> <p>https://www.estyn.gov.wales/thematic-report/celebrating-diversity-and-promoting-inclusion-good-practice-supporting-lesbian-gay</p>

Opatření	Kontrolní seznam genderové podpory pro transgender a nebinární studující
----------	--

¹⁵ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 138.

Země/region	USA
Popis opatření	<i>Kontrolní seznam pro podporu transgenderových a nebinárních studujících</i> je užitečným nástrojem pro vedení škol, který umožňuje posoudit aktuální stav inkluzivity. Tento kontrolní seznam slouží školám jako komplexní vodítko pro vyhodnocení a případné zlepšení podmínek pro větší podporu transgender a nebinárních studujících ve vzdělávacím prostředí. Využitím tohoto kontrolního seznamu mohou instituce systematicky řešit oblasti, které mohou vyžadovat zlepšení, a pracovat na vytvoření inkluzivnějšího a podpůrnějšího prostoru pro všechny studující bez ohledu na jejich genderovou identitu.
Zdroje	Odkaz na checklist (v angličtině): https://hrc-prod-requests.s3-us-west-2.amazonaws.com/welcoming-schools/documents/WS_Gender_Support_Checklist_Transgender_and_Non-Binary_Students.pdf?mtime=20200713131811&focal=none Odkaz na web organizace (v angličtině): https://welcomingschools.org/resources

Opatření	Zavedení školní politiky k romantickým a sexuálním vztahům mezi vyučujícími a studujícími
Země/region	USA
Popis opatření	<i>Univerzita v Iowě, Harvardova univerzita a Oxfordská univerzita</i> deklaruje univerzitní politiku k romantickým a/nebo sexuálním vztahům mezi vyučujícími a studujícími. Tato politika požaduje odstranění možného konfliktu zájmů při existujícím romantickém či sexuálním vztahu mezi vyučující/m a studující/m (je zakázáno vyučování, hodnocení nebo dohlázení na akademickou práci své/ho partnera/ky). Pro eliminaci sexuálního obtěžování se osvědčuje zavedení oficiálního dokumentu, který vymezuje pojem sexuální obtěžování, popisuje nepřipustné a rizikové chování, postupy při podávání stížností, postupy při řešení případů, návrh postihů a případně stanovení povinnosti pro studující, vyučující i ostatní pracovníky/ice vysoké školy projít školením o sexuálním obtěžování. Dokument má často podobu opatření rektora/ky či děkana/ky, případně jiného dokumentu s celouniverzitním dosahem, nebo má podobu dílčí kapitoly etického kodexu. Na zahraničních univerzitách obvykle existují oba dokumenty, přičemž etický kodex má obecnější ráz a deklaruje odmítání sexuálního obtěžování či šikany, na něj pak navazují opatření, která podrobně

	specifikují konkrétní mechanismy a postupy.
Zdroje	<p>Oficiální dokumenty (v angličtině):</p> <p>Oxfordská univerzita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://edu.admin.ox.ac.uk/harassment-advice#/ • https://edu.admin.ox.ac.uk/university-policy-on-harassment <p>Harvardova univerzita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://www.hupd.harvard.edu/sexual-and-gender-based-harassment-policy <p>Univerzita v Iowě:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://opsmanual.uiowa.edu/community-policies/consensual-relationships-involving-students

Opatření	Meziresortní akční plán pro politiku LGBTQIA+
Země/region	Berlín
Popis opatření	<p>Berlín je se svou státní LGBTQIA+ politikou průkopníkem. <i>Iniciativa „Berlín stojí za seburčení a přijetí genderové a sexuální rozmanitosti“ (zkr. IGSV)</i> je zaměřena na všechny lidi žijící v Berlíně a tvoří politický rámec pro veškerou práci berlínského Senátu v otázkách LGBTQIA+. <i>IGSV</i> má formu akčního plánu s 92 jednotlivými opatřeními rozdělenými do devíti oblastí činnosti. Dvě z nich se věnují explicitně vzdělávání. Většina z 92 opatření již byla dokončena nebo je v současnosti implementována.</p> <p><i>Iniciativa IGSV</i> zaměřená na zakotvení antidiskriminace a rozmanitosti jako průřezového tématu ve státní správě hraje významnou roli při zajišťování toho, aby byly veřejné služby více přizpůsobeny potřebám LGBTQIA+ osob. Meziresortní akční plán navíc zvyšuje efektivitu státní správy tím, že pomáhá propojovat jejich jednotlivé části, což znamená, že do jeho realizace jsou zapojeny všechny správy Senátu.</p>
Zdroje	<p>Oficiální web Iniciativy IGSV (v němčině):</p> <p>https://www.berlin.de/sen/lads/schwerpunkte/lbtti/igsv/</p>

Opatření	Zřízení funkce komisaře/komisařky pro dohled v oblasti ochrany rovnosti
Země/region	Srbsko

Popis opatření	<p>Srbsko na základě zákona o diskriminaci zřídilo pozici <i>Komisaře/ky pro ochranu rovnosti</i>. Je to nezávislý, autonomní a specializovaný státní orgán, který mimo jiné realizuje vzdělávací aktivity zaměřující se na prevenci diskriminace a podporu rovnosti.</p> <p>Lze jmenovat aktivitu „<i>Bojovnice a bojovníci proti diskriminaci</i>” - <i>Panel mladých komisařů/ek</i> (v originále: „<i>Discrimination Busters</i>“ <i>Young Panel of Commissioners</i>). Tento panel sestává z dětí a mladých dospívajících, kteří se účastní workshopů a činností připravených aktuální/m <i>Komisařem/kou pro ochranu rovnosti</i>. Osobám účastnícím se panelů vysvětluje problematiku diskriminace, respektování lidských práv a rovnosti. Panelistky a panelisté se na kurzu učí vyjadřovat svůj názor na diskriminaci a její příčiny a také navrhnout efektivní preventivní programy a aktivity proti ní. Program zároveň spoléhá na předávání získaných vědomostí a znalostí od panelistů a panelistek směrem k širšímu okolí a k vrstevnickým skupinám.</p>
Zdroje	<p>Pozice Komisaře/ky pro ochranu rovnosti (v angličtině): https://ravnopravnost.gov.rs/en/background-information/</p> <p><i>Bojovnice a bojovníci proti diskriminaci</i> - <i>Panel mladých komisařů/ek</i> (v angličtině): http://ravnopravnost.gov.rs/en/children-should-be-taught-tolerance-and-respect-for-diversity/</p>

Opatření	Online platforma pro LGBTQIA+ inkluzivní vzdělávání na národní úrovni
Země/region	Skotsko
Popis opatření	<p>Od roku 2021 je LGBTQIA+ inkluzivní vzdělávání národním požadavkem pro školy ve Skotsku. Online platforma <i>lgbteducation.scot</i> slouží jako nástroj, který podporuje školy, aby zaujaly aktivní vzdělávací postoj proti předsudkům a šikaně. Nástroj je strukturován do tří fází, z nichž každá je podpořena zdroji, jako jsou šablony pro plánování a rozvojové dokumenty. Tyto zdroje pomáhají školám sladit jejich úsilí s jejich specifickými hodnotami a prostředím.</p> <p>Na podporu této iniciativy zavedla skotská vláda dvoustupňovou <i>Národní vzdělávací opatření pro LGBTIQ+ inkluzivní vzdělávání</i>. Toto školení je určeno pro vyučující na základních a středních školách ve Skotsku. Po úspěšném absolvování každé etapy programu obdrží školy certifikát, který označuje jejich závazek podporovat inkluzivnější a vstřícnější vzdělávací prostředí pro všechny studující.</p>
Zdroje	Odkaz na online platformu a strukturovaný vzdělávací nástroj (v angličtině): https://lgbteducation.scot/toolkit/

„Jednou mě pracovník školy zavřel na učitelských záchodech, kam jsem musel chodit ,aby školu nesoudili, že chodím na klučičí’. Pracovník se mnou jednal naprosto nemístně a i přes mé naléhání, že mám povoleno chodit na klučičí záchody, mě tam nechtěl pustit. Když jsem se poté u ředitelky domáhal omluvy, sjela mě, že nemůžu čekat speciální zacházení a že bych měl být vděčný, že mi doted’ vyhověli.“

(nebinární, bisexuální, 19 let)¹⁶

Opatření	Genderová rozmanitost v šatnách
Země	USA, Santa Monica
Popis opatření	Příkladem účinného přístupu k udržování bezpečného a inkluzivního prostředí v šatnách je online školení s názvem <i>Everybody Changes: Respektování genderové diverzity v šatnách</i> . Tato školicí iniciativa se skládá ze 13 modulů, jejichž absolvování zabere něco málo přes 30 minut. Komplexní obsah školení zahrnuje různá témata, včetně terminologie související s genderovou rozmanitostí, důsledků diskriminace LGBTQIA+ osob a respektujícího používání zájmen. Díky poskytnutí přístupných a informativních online školení, kurz přispívá k posilování porozumění a podpoře kultury respektu v prostorách šaten.
Zdroje	Odkaz na kurz (v angličtině): https://speakingoftransgender.com/transgender-training-and-course

Opatření	Zajištění inkluzivního sociálního zabezpečení: Komplexní péče o LGBTQIA+ osoby na národní úrovni
Země/region	Nizozemsko
Popis opatření	Vláda se snaží podporovat školy, aby věnovaly větší pozornost zlepšení sociálního zabezpečení LGBTQIA+ osob. Projekt byl zahájen ministerstvem a je spojen s grantovým schématem na financování aktivit v posledních dvou ročnicích základních škol a prvních dvou ročnicích středních škol. Školy v pilotním projektu měly zavést nejméně 6 prvků: <ul style="list-style-type: none"> - informační schůzky s externími odborníky a odbornicemi; - hodiny sociální interakce pro žactvo; - školení nebo poradenství pro vyučující; - věnování pozornosti sexuální a genderové rozmanitosti v pravidelných

¹⁶ Anonymizovaná citace viz Pitoňák a Macháčková 2022: 132.

	<p>hodinách;</p> <ul style="list-style-type: none"> - následná péče; - zapojení rodičů. <p>Za zavedení těchto prvků do praxe byly odpovědné školy.</p>
Zdroje	Oficiální webové stránky Nizozemského institutu pro sociální výzkum (v angličtině): https://english.scp.nl/

Opatření	Praktické kroky k rozšíření genderové kompetence v univerzitních procesech
Země/region	Rakousko
Popis opatření	Rakouské <i>Spolkové ministerstvo pro vzdělání, vědu a výzkum</i> přijalo proaktivní opatření k řešení rovnosti žen a mužů na vysokých školách a zřídilo pracovní skupinu, jejíž aktivity se zaměřují na „rozvoj a rozšíření kompetencí v oblasti genderové rovnosti na vysokých školách“. Pracovní skupina následně formulovala doporučení s názvem <i>Rozšíření genderové kompetence v univerzitních procesech</i> (v originále: <i>Verbreiterung von Genderkompetenz in hochschulischen Prozessen</i>). Toto doporučení uvádí praktické kroky, které mohou univerzity realizovat, aby zvýšily povědomí o problematice rovnosti žen a mužů v univerzitním prostředí a hlouběji ji integrovaly do <i>Vysokoškolských institucí (VŠ)</i> . Cílem těchto opatření je podpořit inkluzivnější a spravedlivější atmosféru v rámci akademických institucí v Rakousku.
Zdroje	Dokument <i>Rozšíření genderové kompetence v univerzitních procesech</i> (v němčině): https://www.bmbwf.gv.at/dam/jcr:e7ed5a8e-bcc3-46c4-b29a-13ec15eedb8c/HSK_Endbericht-Genderkompetenz_Langfassung-bf.pdf

Opatření	Iniciativa inkluzivního vzdělávání: Vývoj výukových materiálů na LGBTQIA+ témata a e-learningová platforma
Země/region	Rumunsko
Popis opatření	Hlavním cílem projektu s názvem <i>Je čas bojovat proti diskriminaci LGBT osob na rumunských středních školách</i> bylo zlepšit porozumění problematice LGBTQIA+ v Rumunsku a účinně tak bojovat proti homofobní diskriminaci a šikaně. V rámci komplexního přístupu projekt zahrnoval školení vyučujících v zavádění nových učebních osnov týkajících se historie LGBTQIA+ osob v

	<p>Rumunsku. Kromě toho projekt vedl k vytvoření příručky určené speciálně pro studentstvo středních škol, která jim poskytne informace o tom, jak aktivně bojovat proti diskriminaci ve svém bezprostředním okolí.</p> <p>Dalším výsledkem projektu bylo vytvoření přístupné e-learningové platformy, která posílila šíření znalostí a zdrojů týkajících se boje proti diskriminaci LGBTQIA+ osob na rumunských středních školách. Kombinací školení vyučujících, tvorby učebních osnov, zapojení studujících prostřednictvím příruček a využití moderních e-learningových platforem se projekt zaměřil na vytvoření inkluzivnějšího a informovanějšího vzdělávacího prostředí v Rumunsku.</p>
Zdroje	<p>Více informací o projektu (v angličtině a rumunštině): https://eeagrants.org/archive/2009-2014/projects/RO09-0235</p>

Pohled na Itálii: současná situace inkluze LGBTQIA+ ve vzdělávacím kontextu

Vycházíme-li z již zmiňované neúspěšné cesty takzvaného Zanova zákona, kterému jsme se věnovali a který jsme podrobně analyzovali v úvodním výstupu našeho projektu, můžeme říci, že se prostředí v Itálii bohužel nejeví jako zvláště příznivé, pokud jde o inkluzi LGBTQIA+ osob, zejména ve vzdělávání na všech úrovních a typech.

V praxi se v současné době se zajištěním inkluzivní a respektující výuky, prostředí a osnov vůči formám a projevům sexuality, genderu a identity setkáváme pouze sporadicky a na základě konkrétní individuální vůle zkoumané vzdělávací instituce či centra, a to z titulu jeho autonomie. Praktickým a významným příkladem je takzvaná „alias“ kariéra, která pro transgenderové osoby přináší šanci změnit si jméno v elektronickém rejstříku a na jakémkoli jiném dokumentu vydaném institucí. Tato možnost je nyní dostupná ve více než 200 italských školách a/nebo jiných vzdělávacích centrech. Vzhledem k tomu, že neexistují žádné národní ani ministerské směrnice, což znamená, že neexistuje žádný jednotný a formálně „schválený“ protokol, každá jednotlivá instituce může tuto inkluzivní praxi skutečně uplatňovat, záleží pouze na vedení školy a jejich radách.

Na druhou stranu, jak uvádí nedávný průzkum¹⁷, Italové jsou ve velké míře pro uznání práv LGBTQIA+ osob, a to i ve vzdělávacím prostředí – od raného dětství až po vysokoškolské studium. Tato potřeba byla silně zdůrazněna během protestů z minulého podzimu a zimy (2022-2023), které vyvrcholily v požadavky na Generální stavy škol na další začlenění LGBTQIA+ osob do školní komunity skrze prvky jako je zavedení „alias“ kariéry a „neutrálních“ toalet.

Navzdory tomu mnoho škol stále váhá s řešením těchto otázek. Téměř polovina respondentů*ek (44 %) prozradila, že v jejich školách nebo na univerzitách (či jiných vzdělávacích střediscích) se tématům, jako je sexuální orientace a genderová identita, věnuje jen malá pozornost.

Zajímavé je, že ne všichni studující mají stejný pohled na věc. Zatímco více než 8 z 10 studujících je zcela nebo částečně připraveno na změnu, zbývajících 17 % se dělí na ty, kteří jsou „spíše proti“, a na ty, kteří jsou zcela proti. Tento rozdíl je částečně ovlivněn prostředím domova: pouze 16 % potvrzuje, že má rodiče, kteří tuto věc podporují, zatímco významných 32 % uvádí, že rodina je proti inkluzi LGBTQIA+ ve školách. Dalších 19 % respondentů*ek přiznává, že o těchto věcech v rodině vůbec nemluví. I přes dosažený pokrok je stále co zlepšovat, zejména pokud jde o iniciativy, jako je již popsaná a zmíněná „alias“ kariéra pro studující, kteří se neidentifikují jako „muž“ nebo „žena“.

Závěrem lze říci, že nastíněný scénář podtrhuje potřebu většího úsilí ve školách v oblasti práv LGBTQIA+. Studující vyzývají k dialogu, chtějí být vyslyšeni a pochopeni. Navrhovaná řešení zahrnují tematické dny a služby naslouchání s odborníky*icemi. Celkově je cílem podpořit diskusi a zdůraznit význam osvětových kampaní a školení vyučujících. Přímé zapojení LGBTQIA+ osob do realizace kurzů a sdílení osobních zkušeností je považováno za

¹⁷ <https://www.skuola.net/news/inchiesta/scuola-diritti-lgbtq-sondaggio-studenti.html>

klíčové. Studující trpí absencí skutečné debaty ve školách na téma, které by již nemělo být ignorováno. „Přestaňte se tomuto tématu vyhýbat“ je jednou z nejčastěji opakovaných frází studujících, což svědčí o tom, že určité společenské bariéry stále přetrvávají.

Boj však ještě neskončil...

„Správa Kapitolu má v úmyslu nabídnout školám všech stupňů ve městě druhé vydání „Vzdělávací mapy města – školní rok 2023/2024 – propagované hlavním městem Římem pro městské školy“ (dále jen „mapa“). Tato iniciativa představuje širokou nabídku bezplatných vzdělávacích a formativních aktivit zaměřených na podporu kulturních příležitostí, osobního růstu, rozvoje kritického myšlení, zapojení do umění, jakož i příležitostí, které vzdělávají v oblasti občanství a participace. Cílem této snahy je začlenit dané aktivity do vzdělávací nabídky škol.“¹⁸

Citovaný text je výtahem z veřejného vyjádření, které podpořila a zveřejnila správa Kapitolu, tj. magistrát hlavního města Itálie Říma. Mezi řadou témat, která mají být rozvíjena formou bezplatných vzdělávacích a formativních aktivit pro pedagogy a studenty, od udržitelnosti a ochrany životního prostředí až po občanská práva, je zahrnuto také téma LGBTQIA+. Celkově se jedná o vysoce kvalitní a oceněnihodnou iniciativu, a to nejen z hlediska sledovaných témat, ale také s ohledem na snahu posilovat a budovat smysluplné vztahy například mezi veřejným školstvím a soukromými sdruženími. Navíc je to cesta správným směrem, protože funguje za naprosté absence národních a ministerských směrnic, protokolů, iniciativ a výběrových řízení: opět se jedná o „lokální“ instituce, které svou vlastní činností posouvají společnost směrem k celkovému zlepšení vzdělávacího prostředí a jeho hlavních aktérů.

Obzvláště zajímavá je kontroverzní diskuse, která rychle následovala a poukázala na to, kolik je toho ještě třeba udělat, aby se v italském vzdělávacím systému vůbec naplánovala možná cesta ke skutečné kulturní inkluzi LGBTQIA+.

Některá vyjádření, sdílená na sociálních sítích nebo prostřednictvím místních a celostátních zpravodajských médií, představují obsah a cíl polemik proti plánu Kapitolu a obecně proti jakékoliv jiné podobné iniciativě, která se, byť dobrovolně a mimo rámec výuky, rozhodne zavést pojmy „gender“ a „LGBTQIA+“ do vzdělávacího, formativního, školního, profesního nebo univerzitního kontextu v Itálii. Je zapotřebí jasnost a skutečné pochopení návrhu a jeho obsahu, který si následně mohou snadno osvojit další organizace, správní orgány a vzdělávací instituce a rozšířit tak možnosti vzdělávání o inkluzi LGBTQIA+.

Na celém projektu by se podílely italské subjekty, které již desítky let aktivně usilují o prosazování práv, kultury a inkluze LGBTQIA+ v jakékoliv oblasti: Famiglie Arcobaleno, Genderlens, Arcigay, a také Červený kříž a AICS. Program workshopu by se zaměřil na základní povědomí o problematice LGBTQIA+ – zabýval by se tématy jako jsou rodiny osob stejného pohlaví a jejich děti, důležitostí šíření "alias kariéry" či by poskytl přehled

¹⁸ <https://www.comune.roma.it/web/it/informazione-di-servizio.page?contentId=IDS1044162>

o rozsáhlých možnostech citových a vztahových vazeb. V podstatě by se příliš nelišil od zdrojů a myšlení, které propaguje a vytváří partnerství Streets Aligned.

Jak je to se sexuální výchovou?

Již v roce 2018 UNESCO tvrdilo, že „sexuální výchova ve školách umožňuje dětem a dospívajícím získat znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jim umožní seberealizaci a zároveň respektují jejich zdraví, blaho a důstojnost“.¹⁹

První pokus o přijetí zákona o výuce sexuální výchovy se datuje do roku 1975 a od té doby bylo podáno nejméně 16 poslaneckých návrhů, avšak všechny byly **neúspěšné**.

Nedávno, konkrétně 22. listopadu 2023, čtyři dny po nálezku těla Giulie Cecchettin, mladé Benátčanky zavražděné svým bývalým přítelem – což byl případ vraždy ženy, který hluboce rezonoval ve veřejnosti a vzbudil značnou pozornost italských médií – představil ministr G. Valditara projekt zavedení „Výchovy ke vztahům“, a to v rozsahu 30 vyučovacích hodin ročně. Cílem je, aby si studenti středních škol uvědomovali své chování a jeho následky, včetně těch právních. Tyto lekce by měly zůstat mimo učební osnovy a měly by probíhat dobrovolně po vyučování. V praxi to ovšem znamená, že ani tentokrát tedy nebude přijat zákon o sexuální výchově v rámci školních osnov.

V důsledku výše zmíněného jsou dnes vzdělávací aktivity vesměs nedůsledné a ponechané na dobré vůli vedení škol a krajů. Ve školním roce 2016/2017, tedy posledním analyzovaném, realizovalo programy sexuální výchovy a podpory bezpečného chování méně než 1 400 z 5 364 zkoumaných veřejných středních škol. V mnoha případech se jednalo o pouhá tři sezení v celkové délce šesti hodin, která byla zaměřena především na přenosné nemoci, vztahy a sexualitu. Itálie je spíše výjimkou, nikoli evropským pravidlem: sexuální výchova zůstává nepovinná a zcela chybí pouze v sedmi zemích: Maďarsko, Bulharsko, Kypr, Rumunsko, Litva, Polsko a Itálie. Absence těchto osnov je způsobena především politickými směrnicemi a pokyny.

Pohled na Kypr: současný přístup k LGBTQIA+ a podpůrná opatření

Od roku 1998 jsou na Kypru povoleny vztahy mezi muži a ženami stejného pohlaví. Od prosince 2015 jsou povoleny také občanské svazky, které poskytují mnohá práva a výhody podobně jako v manželství. V květnu 2023 Kypr zakázal konverzní terapii.

Sociálně konzervativní řecká pravoslavná církev v minulosti ovlivňovala politiku a veřejné mínění v oblasti práv LGBT. Kypr však musel změnit své zákony o lidských právech, zejména ty, které se týkají sexuální orientace a genderové identity, od doby, kdy požádal o vstup do Evropské unie. Podle nedávných průzkumů veřejného mínění se většina Kypranů

¹⁹ https://media2-col.corriereobjects.it/dataroom/2023/rapporto_unesco.pdf

vyslovila pro právní uznání občanských svazků párů stejného pohlaví, což naznačuje, že se postoj k LGBT osobám mění a stává se tolerantnějším a vstřícnějším.

Také kyperská armáda dlouhá léta zakazovala homosexuálům vstup do armády s tím, že homosexualita je „duševní nemoc“. Tento vylučující faktor byl však nyní odstraněn.

Stávající kyperský právní systém uznává manželství výhradně jako partnerství mezi svobodným mužem a svobodnou ženou. Vláda neuznává sňatky osob stejného pohlaví.

Stejnopohlavní páry mohou od roku 2015 registrovat své vztahy alespoň prostřednictvím občanských svazků. Kyperská Sněmovna reprezentantů schválila zákon o občanských svazcích 26. listopadu 2015, 9. prosince 2015 byl poté zákon zveřejněn a téhož dne i vstoupil v platnost.

Kypr přijal v roce 2004 antidiskriminační zákon, který výslovně zakazuje diskriminaci na pracovišti na základě sexuální orientace – Zákon o rovném zacházení v zaměstnání a povolání z roku 2004. Diskriminace na základě sexuální orientace v jiných souvislostech než na pracovišti nebo na základě pohlavní identity obecně není nezákonná.

Násilí na příslušnících LGBT komunity je nyní podle upraveného kyperského trestního zákoníku považováno za přitěžující okolnost pro uložení trestu. „Úmyslně, veřejně nebo způsobem, který má výhružný nebo urážlivý či útočný charakter, nabádá nebo podněcuje ústně nebo písemně k násilí nebo nenávisti vůči skupině, osobě nebo členu skupiny osob na základě sexuální orientace nebo genderové identity“ se podle článku 99 zákoníku („Podněcování k násilí nebo nenávisti z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity“) trestá odnětím svobody až na tři roky nebo pokutou až do výše 5 000 eur.

Ministerstvo školství zahájilo v roce 2017 kampaň „HOMBAT – Combating Homophobic and Transphobic Bullying at Schools“ (Boj proti homofobní a transfobní šikaně na školách), jejímž cílem je vzdělávat pedagogy a připravit je na situace obtěžování a šikany, s nimiž se mohou potýkat LGBT studenti.

10. června 2019 byl ustanoven zákon, který by dospělým transsexuálům starším osmnácti let měl poskytnout možnost změnit své zákonné pohlaví pouze na základě vlastního rozhodnutí, bez nutnosti diagnózy, hormonální terapie nebo operace na změnu pohlaví.

1. Rovnost a nediskriminace

Ústava: Ústava výslovně nezakazuje diskriminaci na základě sexuální orientace, pohlavní identity nebo pohlavních znaků. Nicméně čl. 28 odst. 2 zakazuje diskriminaci „na základě komunity, rasy, barvy pleti, náboženství, jazyka, pohlaví, politické příslušnosti, etnického původu, sociálního postavení a majetku nebo z jakéhokoliv jiného důvodu“ (Cyprus Bar Association, 2019).

Zaměstnání: Diskriminace na základě sexuální orientace je od 1. května 2004 zakázána zákonem o rovném zacházení v zaměstnání a pracovním právu z roku 2004 (58 (I)/2004) – tj. harmonizačním zákonem ke směrnici EU 2000/78/ES. Tento zákon výslovně nezakazuje diskriminaci na základě pohlavní identity nebo pohlavních znaků, ačkoli se má za to, že tyto důvody nepřímo zahrnuje.

Vzdělání: Neexistuje žádný zákon, který by zakazoval diskriminaci při poskytování vzdělávání z důvodu sexuální orientace, genderové identity nebo pohlavních znaků.

Působnost orgánu pro rovné zacházení: Funkci národního antidiskriminačního orgánu vykonává Úřad komisaře pro správu. Je oficiálně pověřen dohledem nad diskriminací na

základě sexuální orientace, nikoli však pohlavní identity nebo pohlavních znaků, ačkoli proti těmto typům diskriminace vystupuje a obecně se má za to, že je odpovědný za jejich řešení.

Darování krve: Neexistuje žádný zákaz dárčovství krve z důvodu sexuální orientace, pohlavní identity nebo pohlavních znaků.

Operace změny pohlaví: Neexistuje žádný zvláštní právní předpis, který by zakazoval lékařské zákroky vedoucí ke změně pohlaví osob.

Vojenská služba: V řecko-kyperské národní gardě mohou sloužit i homosexuálové. Vojáci LGBTQIA+, kteří výcvik či službu nezvládají kvůli špatnému psychickému stavu, mohou na tomto základě podat žádost o vystoupení, která je pak podle platných podmínek posuzována. Prozatím není, vzhledem k jejich genderové identitě, výslovně zakázáno sloužit ani trans mužům. V posledním návrhu zákona o právním uznání pohlaví, který v současné době posuzuje ministerstvo vnitra, ovšem existuje ustanovení o povinné výjimce od prosince 2019.

2. Rodina

Rovnost manželství a občanské svazky: V Kyperské republice není povoleno uzavírat manželství mezi partnery stejného pohlaví. Občanské svazky jsou povoleny od 9. prosince 2015 a nabízejí stejnopohlavním párům stejná práva jako sezdaným heterosexuálním párům, s výjimkou práva na adopci.

Adopce: Společná adopce nebo adopce druhým rodičem není povolena. Osvojení jedním rodičem bez ohledu na sexuální orientaci, pohlavní identitu nebo pohlavní znaky rodiče je povoleno, ale obecně se nepraktikuje.

Lékařsky asistované oplodnění: Není povoleno pro páry stejného pohlaví. Může být povoleno jedné osobě po schválení žádosti ministerstvem zdravotnictví.

3. Zločiny z nenávisti a nenávistné projevy

Zákon o trestných činech z nenávisti: Sexuální orientace a genderová identita jsou výslovně zahrnuty do právních předpisů o trestných činech z nenávisti jako přitěžující okolnost. Pohlavní znaky nejsou sice výslovně zahrnuty, ale jsou implicitní.

Zákon o projevech nenávisti: Sexuální orientace a genderová identita jsou výslovně zahrnuty v právních předpisech o nenávistných projevech – konkrétně v trestní legislativě pod článkem 99A – Trestní legislativa (k. 154/99A, 2015). Nicméně v minulosti byl tento zákaz považován za neúčinný při poskytování odpovídající ochrany. Téměř žádné případy nejsou v praxi postaveny před soud kvůli požadavku na prokázání motivu, který musí dokazovat nenávist.

4. Právní uznání genderu a ochrana tělesné integrity

Právní uznání genderu: V současné době neexistuje žádný zákon, který by upravoval právní uznání genderové identity, ačkoli jsou zavedena pravidla, která umožňují transsexuálům změnit si pohlaví a jméno pouze změnou v občanském průkazu, a to na základě vlastního rozhodnutí a bez nutnosti jakéhokoli chirurgického zákroku. Vláda v současné době připravuje návrh zákona, který tento postup v plném rozsahu specifikuje a objasní pro všechny úřední dokumenty, a předpokládá se, že se dostane do parlamentu k hlasování na začátku roku 2020.

Depatologizace: V současné době neexistuje v této oblasti žádný zákon. Nedávné zásady vydané ministerstvem vnitra nicméně výslovně uvádějí, že ke změně pohlaví v občanském

průkazu transsexuála není třeba lékařského zákroku. V návrhu zákona o právním uznání genderové identity, který v současné době navrhuje ministerstvo, je to rovněž uvedeno podobným způsobem.

Přístup k trans specifické zdravotní péči (TSHC) a pokrytí nákladů na ni: V současné době stát hradí náklady na hormonální léčbu, pokud o ni trans osoba požádá. Vzhledem k tomu, že na Kypru se neprovádějí žádné zákroky vedoucí ke změně pohlaví, je stát podle práva EU povinen posílat trans osoby na absolvování zákroků do zahraničí. Současný kyperský zákon to ale bohužel naopak výslovně zakazuje.

Doporučené postupy na Kypru

Accept-LGBT Cyprus (Přijměte LGBT Kypr) byla 8. září 2011 na Kypru oficiálně zaregistrována jako první organizace zabývající se právy LGBT. Dnes má podporu mnoha občanů, pomáhají jí různé nevládní organizace, Evropský parlament a zahraniční velvyslanectví působící na Kypru. Organizaci se občas dostává pomoci také od místní samosprávy a jejich akce se často konají pod záštitou starostů místních měst.

Sdružení *Accept-LGBT Cyprus* uspořádalo 31. května 2014 první „pride pochod“ v oblastech kontrolovaných Kyperskou republikou. Pochod získal rozsáhlou politickou podporu téměř všech stran napříč politickým spektrem. Mezi skupinou protestujících ortodoxních křesťanů, včetně duchovních, kteří akci odsoudili a označili za „ostudnou“, a demonstrujícími před parlamentem, však došlo k potyčkám. Pochodu předcházela festival *Cyprus Pride*, který se konal od 17. května 2014 (Mezinárodní den proti homofobii) do 31. května 2014. První den akce se konal Duhový pochod na severu Nikósie, na kterém spolupracovaly mimo jiné organizace *Accept-LGBT Cyprus* a turecko-kyperská organizace *Queer Cyprus Association*.

Queer Collective Cy (www.queercollective.cy) vznikl na začátku roku 2022. Jedná se o občanskou organizaci řízenou veřejností, jejímž cílem je podporovat posílení postavení místní komunity na celém ostrově a bojovat proti diskriminaci související s genderovou identitou, genderovým sebevyjádřením a sexuální orientací. Dne 18. června 2022 tato skupina úspěšně spoluorganizovala a spolupředala historicky první Mezikomunitní pride na ostrově. Akce byla vřele přijata jako první svého druhu a spojila různé komunity LGBTQIA+ na ostrově. Sestávala ze dvou samostatných pochodů, jednoho na jihu Nikósie, který začínal na náměstí Svobody (Plateia Eleftherias), a druhého na severu Nikósie, který začínal v parku Kugulu. Oba pochody skončily v pásnu Ochranné zóny OSN, kde byly jako výrazný symbolický akt sešity dvě pride vlajky, které byly jednotlivě nesený během obou pochodů.

Zdroje

- Pitoňák, Michal & Macháčková, Marcela. *Být LGBTQ+ v Česku 2022 - Výzkumná zpráva*, 2023.

Některá opatření jsou převzata z následujících zdrojů

- Hana Tenglerová (ed.), Kamila Šimandlová, Ester Šebestová, Jana Dvořáčková, Marcela Linková. *Genderová rovnost ve vědě, výzkumu a vysokém školství: příklady praxe*, Národní kontaktní centrum – gender a věda, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha 2018.
- *Gender Equality Commission: Compilation of good practices to promote an education free from gender stereotypes and identifying ways to implement the measures which are included in the Committee of Ministers' Recommendation on gender mainstreaming in education*, Council of Europe 2015.
- Irena Smetáčková, Petr Pavlík, Kateřina Kolářová. *Sexuální obtěžování na vysokých školách: Proč vzniká, jak se projevuje, co lze proti němu dělat. Příručka pro vedení vysokých škol a vyučující*, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2009. ISBN 978-80-87398-02-9.
- Data and Results Portal. EEA Grants: Iceland, Liechtenstein and Norway grants. Accessed November 25, 2023. <https://data.eeagrants.org/2014-2021/>.